

2025-10-27

Remissvar: Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)

Inledning

1. Föreningen Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att lämna synpunkter på betänkande Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68). Svenskt Näringsliv är en organisation som har 60 000 medlemsföretag från alla typer av branscher. Det gör att Svenskt Näringsliv inte företräder en enskild branschs syn på de aktuella frågorna utan har ett brett näringslivsperspektiv.
2. Svenskt Näringsliv välkomnar betänkandet som ger ett flertal konkreta och konstruktiva förslag och rekommendationer på samverkansformer mellan offentliga och privata aktörer samt avseende återuppbyggnaden av en modern byggnads- och reparationsberedskap.
3. Det har nu gått ca tio år sedan totalförsvarsplanering återupptogs i Sverige. De första åren kom att präglas av en viss handfallenhet inför uppgiften men arbetet har intensifierats och konkretiserats under de senaste två åren. Förståelsen för att det privata näringslivet utgör ryggraden i vårt totalförsvar och är helt avgörande för vår försörjningsberedskap har ökat men näringslivet ses i praktiskt handlande fortsatt inte fullt ut som den nödvändiga strategisk partnern som situationen kräver.
4. Betänkandet belyser på ett konkret sätt de steg som behöver tas och för ett viktigt resonemang kring att vi måste börja identifiera det som är av kritisk betydelse för totalförsvaret och därmed i mindre utsträckning använda den allt för breda och därmed urvattnade definitionen samhällsviktig verksamhet.

Nya samverkansformer mellan företag och offentliga aktörer

5. Svenskt Näringsliv delar utredningens bedömning om att avtals- och författningsberedskap behöver stärkas samt att det inte finns en standardlösning som passar samtliga sektorer. Behoven och formerna för samverkan skiftar mellan sektorerna, varför fastsläandet av en statisk modell för samverkan som ska gälla för alla sektorer inte är lämplig väg framåt.
6. Vi delar utredningens bedömning att huvuddelen av de avtal som tecknas för att stärka försörjningen av varor och tjänster vid fredstida kris, höjd beredskap och krig även fortsättningsvis kommer att ske genom tillämpning av ordinarie upphandlingslagstiftning. Vi delar också utredningens förslag om att offentliga aktörer alltid ska överväga försörjningsberedskapsaspekter, i samverkan och avtal med företag, om upphandlingens art motiverar detta. Huruvida detta emellertid ska skrivas in i upphandlingslagarna som ett beaktandekrav är dock tveksamt då det mer handlar om en styrning via myndigheternas regleringsbrev.

F-avtal

7. Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om ett nytt system för försörjningsberedskapsavtal (s.k. F-avtal) för sådana avtal som inte omfattas av ordinarie upphandlingsregler, eller som inte omfattas av EU-rätten. Vi delar också bedömningen att avtalen ska avse sådan verksamhet och leverans som syftar till att vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och krig upprätthålla den försörjning av varor och tjänster som är nödvändig för att trygga befolkningens överlevnad, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna eller bidra till det militära försvarets inklusive allierade militära styrkors förmåga. Det ska även finnas en risk för allvarliga samhällskonsekvenser om behovet inte tillgodoses och behovet ska inte kunna tillgodoses på ett från allmän synpunkt mindre ingripande sätt.
8. Svenskt Näringsliv delar inte utredningens bedömning att tecknandet av s.k. F-avtal ska vara en möjlighet för ett flertal myndigheter utan bör hanteras endast av ett fåtal myndigheter. Som utredningen konstaterar kommer merparten av F-avtal troligen vara säkerhetsskyddsklassificerade varför det är av vikt att det finns en tydlig, avgränsad, struktur för avtalstecknande. Vi delar utredningens bedömning att kommuner och regioner inte bör vara offentlig avtalspart i F-avtal.
9. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag att MSB (från årsskiftet MCF) ska ansvara för att föra ett register över försörjningsberedskapsavtalen och regelbundet upprätta en avtalslägesbild som ska stämmas av med relevanta aktörer inom det civila och militära försvaret.
10. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att MSB ska, med stöd av civilområdesansvariga länsstyrelser, sektorsansvariga myndigheter och Försvarsmakten, upprätta en allmän prioriteringsordning för försörjningsberedskap och på förfrågan från offentliga och privata aktörer bistå med bedömningar över lämplig prioritering och fördelning av tillgängliga offentliga resurser i händelse av allvarliga försörjningsavbrott. Vi bedömer dock att det är av stor vikt att även relevanta representanter för det privata, berörda, näringslivet, ska involveras i detta arbete.

11. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag att MSB ges rätt att meddela föreskrifter för verkställigheten av förordningen (1992:390) om förberedelser för leveranser av varor och tjänster.

Införandet av tvingande lagstiftning

12. Svenskt Näringsliv avstyrker utredningens förslag om tvingande lagstiftning för att ålägga företag att vidta åtgärder för främjande av försörjningsberedskapen vid såväl fredstida kris, höjd beredskap som krig. Försörjningsberedskap bygger ytterst på att företag vill och kan bidra. För att det ska fungera krävs partnerskap, förtroende och långsiktighet. Det som inte behövs är tvångslagstiftning. Näringslivets roll i totalförsvaret måste vila på marknadens kraft och företagens förmåga att snabbt ställa om, inte på detaljstyrning och reglering. Utredningen slår i praktiken fast att frivillighet inte fungerar innan modellen ens har prövats. Förslaget saknar således empirisk grund. Svenskt Näringslivs undersökningar, liksom de otaliga samtal som förs med företag i hela landet, visar en stark vilja att bidra till samhällets beredskap. Företagen behöver inte tvingas in i ett system de redan utgör ryggraden i.
13. Svenskt näringsliv delar inte uppfattningen att internationalisering, globala leveranskedjor och utländskt ägande skulle minska företagens vilja att bidra saknar också stöd. Sveriges ekonomi har länge varit starkt handelsberoende, vilket är en styrka. En öppen ekonomi och fungerande utrikeshandel är en förutsättning för försörjningsberedskap, inte ett hot mot den.
14. Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att dagens regelverk har vissa luckor mellan freds- och krigstid. Fullmaktslagarna löser inte alla problem, och det finns behov av ett modernare ramverk för samarbete mellan staten och näringslivet. Men att modernisera är inte detsamma som att införa tvingande regler. Om staten vill stärka företagens roll i beredskapen bör fokus vara att minska regelbördan, effektivisera säkerhetsskyddslagstiftningen och skapa tydligare förutsättningar för samarbete. Problemet är alltså inte bristande vilja hos företagen, utan bristande tydlighet från staten. Tvingande lagstiftning riskerar tvärtom att skicka fel signaler, minska investeringsviljan och lägga över ansvar och kostnader på företagen.
15. Svenskt Näringsliv avstyrker utredningens förslag på en ny utredning som får i uppgift att utreda de juridiska förutsättningarna för och innehållet i en försörjningsberedskapslag. I stället för ännu en utredning bör vi nu gå från ord till handling. Staten och näringslivet behöver gemensamt identifiera kritiska behov, bygga gemensamma förmågebedömningar och utveckla frivilliga avtalsmodeller som klargör ansvar och roller.
16. Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning att det behövs en viss rättslig reglering för försörjningsberedskapen vad avser tex. registerföring, ersättning, uppgiftsskyldighet och sekretess. Som ett första steg bör detta dock ske genom förtydligande eller tillägg i nuvarande relevant lagstiftning och utgå från principen om att endast rättsligt reglera det mest nödvändiga.

En modern byggnads- och reparationsberedskap

17. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att etablera en byggnads- och reparationsberedskap. Vi delar utredningens bedömning att det inte är möjligt att återinföra den modell för byggnads- och reparationsberedskapen som upphörde att gälla år 2007. Sveriges nuvarande beredskapsstruktur, de regelverk som styr företagens vardag och omvärldsutvecklingen – som bland annat medfört att många av företagen inte ser ut som de gjorde tidigare – innebär att den föregående modellen för byggnads- och reparationsberedskapen inte kan användas.
18. Svenskt Näringsliv delar bedömningen att byggnads- och reparationsberedskap innebär en förmåga hos aktörer att självständigt, eller genom anlitande av utomstående aktörer, planera, projektera och utföra byggnads och anläggningsarbeten samt tillhandahålla material, maskiner samt övrig utrustning och produkter vid fredstida krissituation och höjd beredskap.
19. Vi delar vidare utredningens bedömning att ansvaret för upprätthållande av byggnads- och reparationsberedskapen omfattar de byggnader, anläggningar och den infrastruktur som behövs för att bedriva samhällsviktig verksamhet vid fredstida krissituationer och verksamhet för totalförsvaret.
20. Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap ingår i det ansvar som berörda aktörer redan har i enlighet med nuvarande regelverk som rör krisberedskapen samt totalförsvaret. Ansvariga för viss samhällsviktig verksamhet eller verksamhet inom totalförsvaret är samtidigt beroende av att andra aktörer upprätthåller en byggnads- och reparationsberedskap inom sina ansvarsområden.
21. Svenskt Näringsliv delar bedömningen att de legala förutsättningar som krävs för samverkan mellan berörda myndigheter och företag, inom byggnads- och reparationsberedskapen, redan finns eller kommer att komma på plats.
22. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att beredskapsmyndigheterna inom beredskapssektorn för industri, bygg och handel ges, inom respektive ansvarsområde, ett sektorsansvar och ett geografiskt övergripande ansvar för att skapa förutsättningar för berörda aktörer att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap i hela landet.
23. Vi tillstyrker vidare att beredskapsmyndigheternas förutsättningsskapande arbete ska stödjas av ett kansli för byggnads- och reparationsberedskap (BRB-kansli). Kansliet ska organisatoriskt placeras under den sektorsansvariga myndigheten Tillväxtverket och ledas av en kanslichef. Kanslichefen ska organisatoriskt direkt under Tillväxtverkets generaldirektör.
24. Vi delar utredningens bedömning att Tillväxtverket ska undersöka lämpliga alternativ för att säkra representation av samverkansmyndigheterna vid kansliets arbete. Vad gäller utredningens förslag om att lämpliga former för att inleda samverkan med berörda företag och branschorganisationer ska ses över är detta inte tillräckligt. Precis som för myndigheter bör Tillväxtverket undersöka lämpliga alternativ för att *säkra representation* från näringslivet vid kansliets arbete.

25. Svenskt Näringsliv ställer sig frågande till att det behöver ta upp till fem år för att en byggnads- och reparationsberedskap ska kunna finnas på plats. Rimligen bör detta kunna ske under 2026/27 då strukturen föreslås bygga på befintliga ansvar och organisationer.
26. Svenskt Näringsliv ställer sig tveksamt till behovet av att Boverket i ett separat spår ska utreda förutsättningarna för att inrätta ett snabbspår under 2026. Detta borde vara en integrerad del av det större arbetet med att etablera byggnads- och reparationsberedskapen som rimligen borde kunna vara färdigställt 2026/27.
27. Vad gäller bemanningen av kansli och samordningspersoner på olika nivåer och inom olika organisationer är Svenskt Näringsliv av uppfattningen att detta bör utgå från ett minimum för att därefter vid behov kunna skalas upp.
28. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att utreda förutsättningar för att upprätta ett register för arbetsmaskiner i syfte att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap samt föreslå hur en utvidgad registreringsplikt i så fall kan utformas och finansieras. Vilken myndighet som ska ges uppdraget tar Svenskt Näringsliv inte ställning till.
29. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att möjlighet till civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskap utreds.
30. Svenskt Näringsliv har inget att erinra till att Boverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU) utses till totalförsvarsmyndigheter enligt förordningen (1982:1005) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen. Vi vill dock understryka att behovet av definitionen "totalförsvarsmyndigheter" är mycket begränsat idag och leder till oklarheter i förhållande till beredskapsmyndigheter där den senare kategorin bör prioriteras.
31. Svenskt Näringsliv har inget att erinra mot utredningens bedömning att utvinning av kol, olja och naturgas – endast för fredstida kris, höjd beredskap eller krig – inte är ett realistiskt och kostnadseffektivt alternativ för att tillgodose behovet av drivmedel. Svenskt Näringsliv delar bedömningen att en bredare analys bör göras av alternativa sätt att tillgodose det behov som en inhemsk utvinning av kol, olja och naturgas var tänkt att fylla. Om regeringen av beredskapsskäl ändå finner det önskvärt att möjliggöra utvinning av kol, olja och naturgas så bör den mest logiska slutsatsen vara att förbudet från år 2022 avskaffas. Det möjliggör för kommersiella aktörer att göra nödvändiga investeringar.
32. Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag att RISE samhällsuppdrag ska utökas genom att bolaget ska upprätthålla verksamheten inom industriforskning i institutsform, provning och certifiering även under fredstida kriser, höjd beredskap och krig. Bolaget ska vidta sådan planering och sådana åtgärder som detta kräver. RISE ska också i dessa delar stödja näringslivets och offentlig sektors produktionsomställning inför och vid kris, höjd beredskap och krig. Svenskt Näringsliv vill samtidigt framhålla vikten av att hela näringslivets samlade förmåga att bidra till produktionsomställning inför och vid kris, höjd beredskap och krig måste tas till vara. Åtskilliga av Svenskt Näringslivs medlemsföretag inom delbranscherna industrikonsulter, teknikkonsulter samt TIC-företag (Test, inspektion och certifiering)

erbjuder samma tjänster som det statliga företaget RISE och ett eventuellt nytt och utökat samhällsuppdrag till detta företag inte får innebära en osund konkurrenssituation där de privata företagen får sämre möjligheter att delta i produktionsomställningsprojekt och liknande. Tvärtom bör regeringen vinnlägga sig om att skapa bästa möjliga förutsättningar för de privata företagen att bidra till svensk motståndskraft.

Johan Sjöberg

Ansvarig säkerhets- och försvarspolicy och säkerhetsskyddschef

Svenskt Näringsliv